
Obiektowe projektowanie systemów

— Jacek Dajda [dajda@agh.edu.pl] —

1

Agenda

- Wprowadzenie
  - Rodzaje diagramów
  - Modelowanie obiektowe
  - Reguły SOLID
-

2

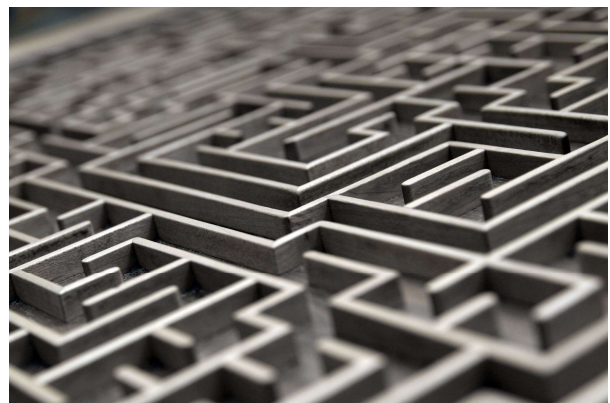
Wprowadzenie

3

Problemy dużych systemów informatycznych

- Wysoka złożoność
  - Poszczególne elementy projektowane niezależnie
  - Tworzone przez wiele osób
- Długi czas powstawania
  - Zapominanie o poszczególnych częściach
  - Rotacja pracowników
- Dokumentacja
  - Sprzedawane zewnętrznym podmiotom
  - „Zamrażane” projekty/moduły

4

Problemy zespołów programistów

- Wybór „najlepszego” sposobu implementacji danej funkcjonalności
- Uzgadnianie pomysłów wewnątrz zespołu
- Utrzymanie jak najprostszej architektury
- Rotacja pracowników
- Wprowadzanie nowych ludzi do projektu
- Zapamiętywanie „starych” decyzji

5

Rozwiązanie

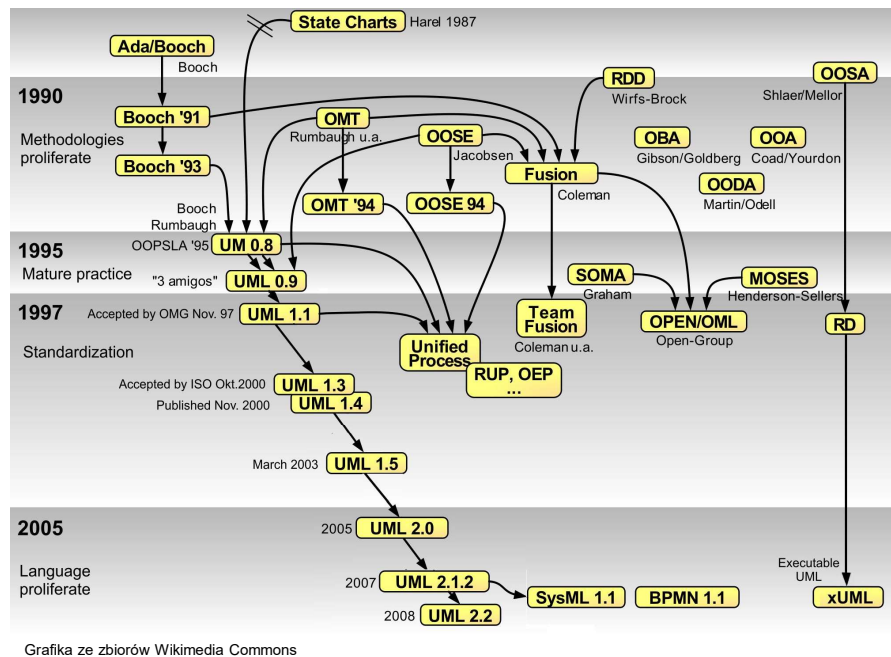
**Ustandaryzowany format
modelowania systemów
informatycznych!**

6

Języki modelowania

Historia

7

UML

Definicja wg OMG

The Unified Modeling Language (UML) is a graphical language for visualizing, specifying, constructing and documenting the artifacts of a software-intensive system. The UML offers a standard way to write a system's blueprints, including conceptual things such as business processes and system functions as well as concrete things such as programming language statements, database schemas, and reusable software components.

8

UML

Co to?

- *Unified Modeling Language*
- Ustandaryzowany język modelowania wykorzystywany w informatyce
- Stworzony w latach 1994-1997 przez *three amigos* (G. Booch, I. Jacobson, J. Rumbaugh)
- Rozwijany przez *Object Management Group* (OMG)
- Czerwiec 2005 – UML 2.0
- Obecna wersja 2.5.1 (Grudzień 2017)
- Spotyka się także języki wykonywalne jak xUML, fUML, ALF, które są podzbiorami UML

Bibliografia

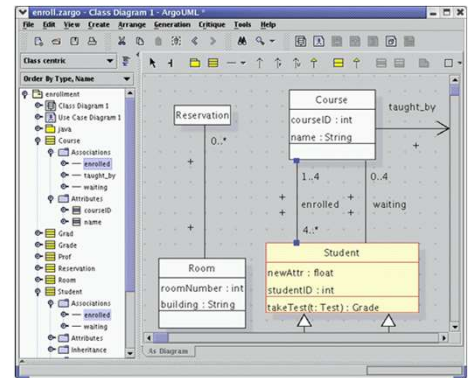
- Brett D. McLaughlin, Gary Pollice, David West
„Head First Object-Oriented Analysis and Design”
- Martin Fowler
„UML Distilled” („UML w kropelce”)
- Grady Booch, James Rumbaugh, Ivar Jacobson
„UML – przewodnik użytkownika”
- James Martin, James J. Odell
„Podstawy metod obiektowych”

Narzędzia do projektowania UML

Darmowe

- Desktopowe
  - ArgoUML
  - Violet UML
- Online
  - <https://www.draw.io>
- Text-to-UML (online)
  - UMLet, <http://www.umlet.com/umletino>
  - yuml.me, <http://yuml.me>
  - PlantUML, <http://plantuml.com>

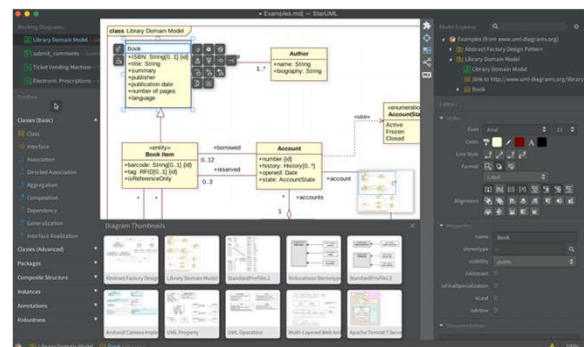

11

Narzędzia do projektowania UML

Płatne

- Visual Paradigm (ale jest darmowa też wersja Community)
- Enterprise Architect
- StarUML (dostępny bezterminowy trial)
- Gliffy (online): www.gliffy.com
- Microsoft Visio (częściowo)
- IntelliJ (diagram klas)

12

Diagramy

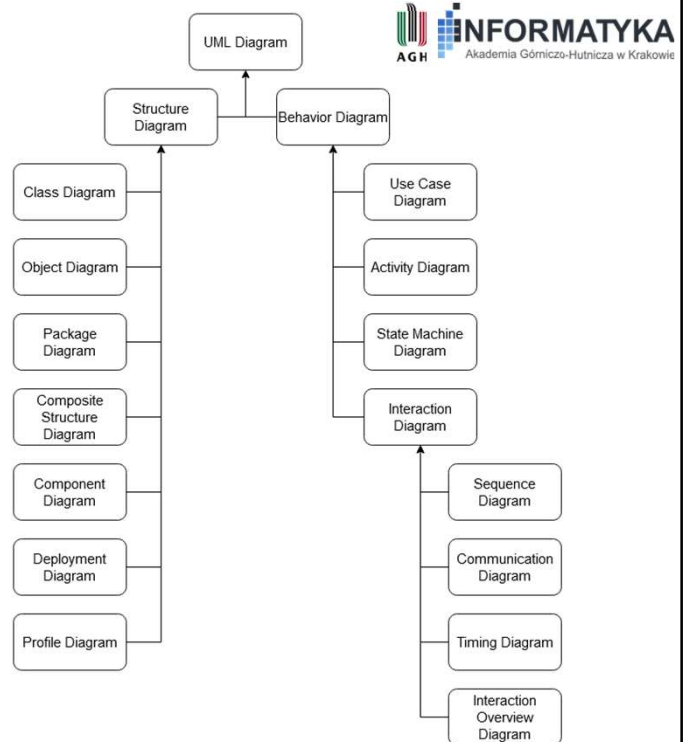

13

Diagramy UML

Podział

- UML 2.5.1 definiuje 14 rodzajów diagramów.
- Można je pogrupować w kategorie jak na rysunku obok.

14

Podstawowe diagramy UML

- modelowanie wymagań – diagramy przypadków użycia
- modelowanie struktury – diagramy klas
- modelowanie zachowań (obiektów) – diagramy interakcji (sekwencji, komunikacji)

15

Diagramy struktur

- **Klas (najczęściej spotykane, ang. class diagram)**
- Obiektów (ang. object diagram)
- Komponentów (ang. component diagram)
- Wdrożenia (ang. deployment diagram)
- (od UML 2.0) Struktur złożonych (ang. composite structure diagram)
- (od UML 2.0) Pakietów (ang. package diagram)
- (od UML 2.2) Profili (ang. profile diagram)

16

Diagramy zachowań

- Czynności (ang. activity diagram)
- **Przypadków użycia (ang. use case diagram)**
- Maszyny stanów (ang. state machine diagram) (dla UML 1.x Stanów, ang. statechart diagram)
- Interakcji (diagram abstrakcyjny)
- Komunikacji (ang. communication diagram) (dla UML 1.x Współdziałania, ang. collaboration diagram)
- **Sekwencji (ang. sequence diagram)**
- (od UML 2.2) Czasowe (ang. timing diagram)
- (od UML 2.2) Przeglądu interakcji (ang. interaction overview diagram)

17

Diagramy UML

Wprowadzenie

Diagramy składają się z trzech kategorii jednostek:

- Klasyfikatory (*Classifiers*) – zbiory *obiektów*,
  - Obiekt (*object*) – jednostka mająca stan i będąca w relacji do innych obiektów.
- Wydarzenia (*Events*) – zbiory *wystąpień*,
  - Wystąpienie (*occurrence*) – coś, co się dzieje i ma konsekwencje dla systemu.
- Zachowania (*behaviors*) – zbiory możliwych *wykonań*,
  - Wykonanie (*execution*) – wydarzenie się zbioru akcji w pewnym czasie, które mogą wygenerować lub odpowiedzieć na *wystąpienia*, w tym również zmienić stan *obiektów*.

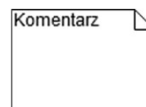
18

Diagramy UML

Rozszerzenia

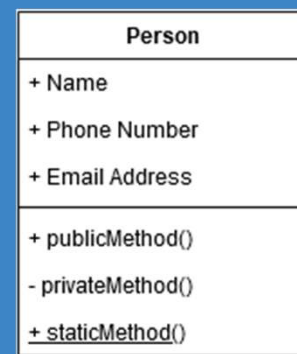
- Stereotypy – sposób na rozbudowanie możliwości języka przez dookreślenie jego elementów. Zapisywane w <<...>>
- Komentarze – pozwalają dopowiedzieć pewne rzeczy, które na podstawie samego diagramu mogłyby być nieoczywiste

-----<<include>>----->

19

Diagram klas

20

Model obiektowy

- Połączenie struktur danych z operacjami z nimi związanymi
- Każdy obiekt:
  - wie czym jest (tożsamość)
  - wie jaki jest (atrybuty)
  - wie co potrafi (zachowania)
- Model składa się z definicji obiektów oraz zależności i zachowań pomiędzy nimi

21

Modelowanie obiektowe - pojęcia

- Obiekt – pojedynczy byt o konkretnym stanie
- Klasa – abstrakcja nad obiektami o tej samej tożsamości
- Metoda – rodzaj zachowania pewnego obiektu
- Atrybut – cecha stanu obiektu

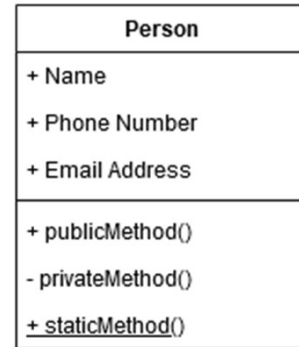

22

Diagram klas

Wygląd elementu

- Podstawowy element diagramu klas – klasa składa się z trzech części:
  - Nazwa – obowiązkowa, zazwyczaj pogrubiona,
  - Pola – opcjonalne, reprezentują stan obiektu,
  - Metody – opcjonalne, reprezentują funkcjonalności obiektu.
- Elementy dwóch ostatnich korzystają z modyfikatorów:
  - + – elementy publiczne,
  - # – elementy zastrzeżone (*protected*),
  - ~ – elementy widoczne wewnątrz pakietu,
  - - – elementy prywatne.
- Elementy przynależące do klasyfikatora zamiast do obiektu (tj. statyczne) oznacza się podkreśleniem.

23

Diagram klas

Klasy abstrakcyjne i interfejsy

- Klasy abstrakcyjne (z niepełną implementacją) są zapisywane kursywą.
- Interfejsy są zwykle oznaczane słowem kluczowym <<interface>> przed nazwą.

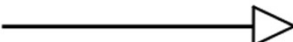
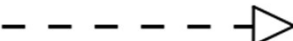

AbstractWriter

«interface»
Computable

24

Diagram klas

Rodzaje połączeń

- Asocjacja
- Dziedziczenie
- Implementacja
- Zależność
- Agregacja
- Kompozycja

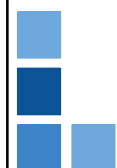
Grafika ze zbiorów Wikimedia Commons

Diagram klas

Rodzaje połączeń

- Asocjacja – Połączenie pomiędzy dwoma klasami. Jest nadzbiorem kompozycji i agregacji. Może być jedno lub dwustronne (oznaczane wtedy linią bez grotu na żadnym z końców)
- Dziedziczenie – Strona wskazywana przez grot strzałki jest nadklasą w stosunku do tej, z której strzałka wychodzi
- Implementacja – Grot strzałki wskazuje na interfejs, który jest implementowany przez daną klasę

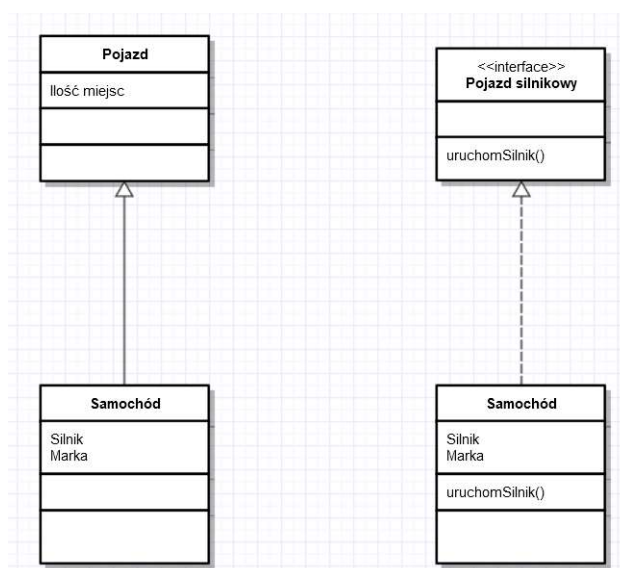
Diagram klas

Rodzaje połączeń

- Zależność – Połączenie między dwoma elementami modelu. Oznacza zależność: jeśli zmieni się główny z obiektów, drugi też może się zmienić.
- Agregacja – Relacja posiadania. Obiekt agregujący posiada wskazanie na agregowany, jednak ich cykle życia są niezależne.
- Kompozycja – Połączenie reprezentujące relację bycia częścią większej całości. Cykl życia „części”, tj. elementu, z którego wychodzi „strzałka” jest zależny od obiektu wskazywanego przez nią – całości. Przykład: Wydział jest częścią uniwersytetu.

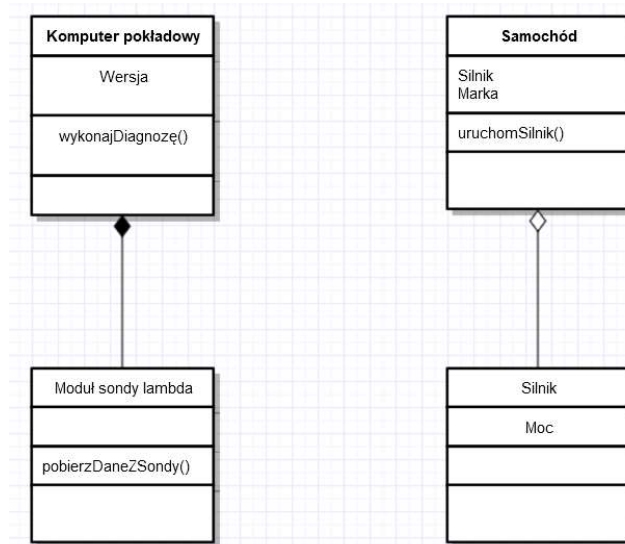
27

Dziedziczenie i implementacja

28

Agregacja i kompozycja

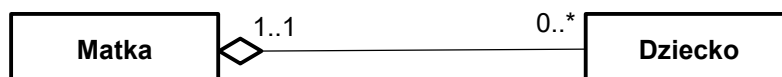

29

Diagram klas

Krotności połączeń

- W relacjach pomiędzy obiektami często określamy, ilu obiektów poszczególnych klas one dotyczą.

30

Diagram klas

Przykład

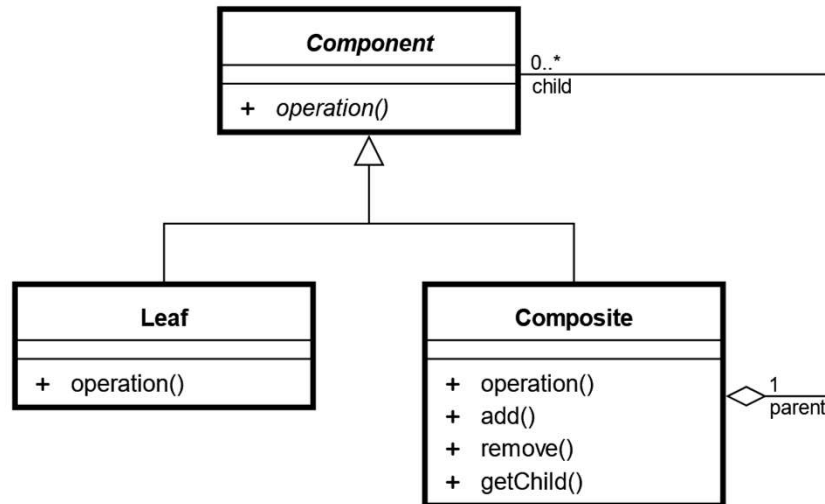
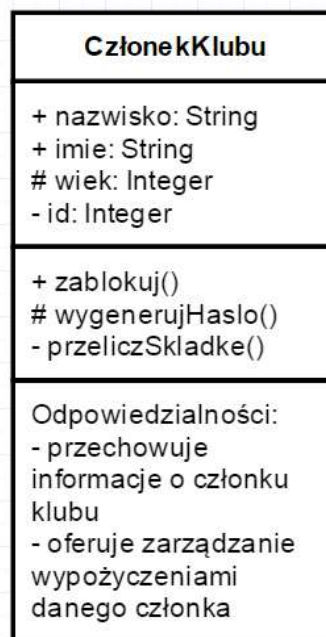

Diagram klas wzorca Kompozyt. Grafika ze zbiorów Wikimedia Commons

31

Diagram klas

Kontrola dostępu

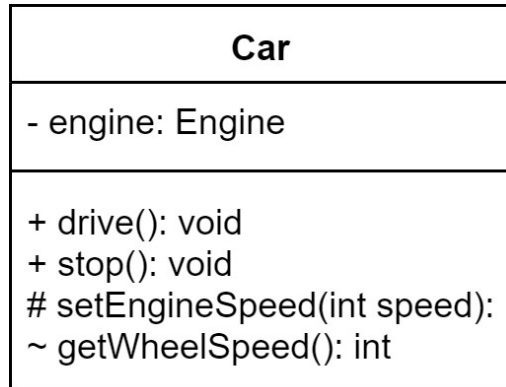

32

Diagram klas

Kontrola dostępu


```
public class Car {
    private Engine engine;

    public void drive() {...}

    public void stop() {...}

    private void stopEngine() {...}

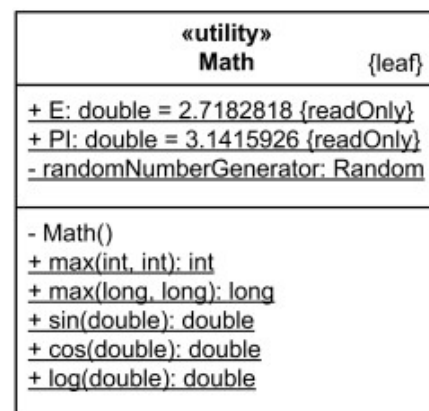
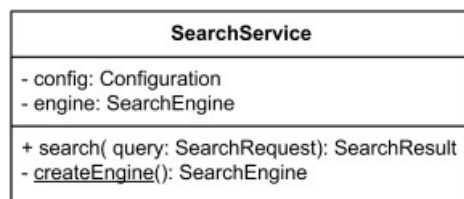
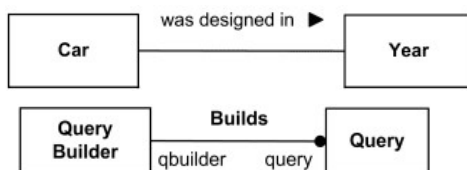
    protected void setEngineSpeed(int speed)
        {...}

    void getWheelSpeed() {...}
}
```

33

Diagram klas

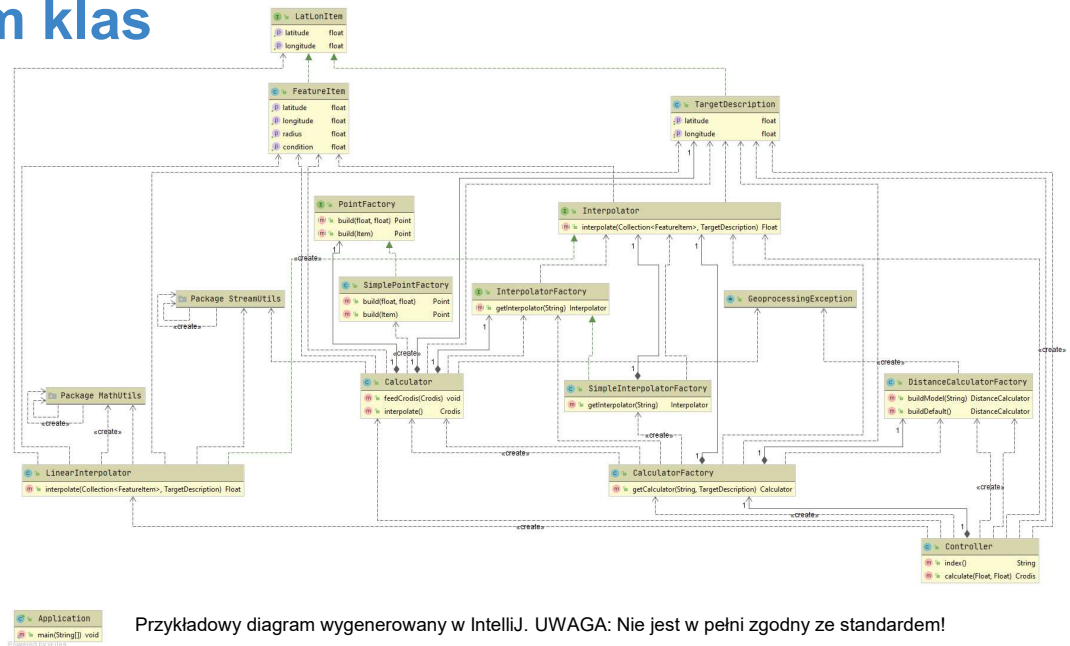
Opisy powiązań, domyślne wartości, dodatkowe atrybuty

34

Diagram klas

Przykład

35

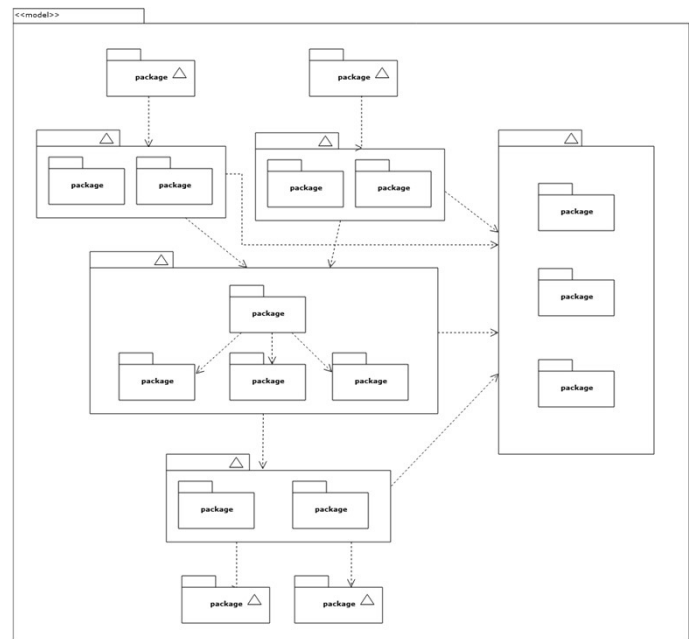
Diagram pakietów

36

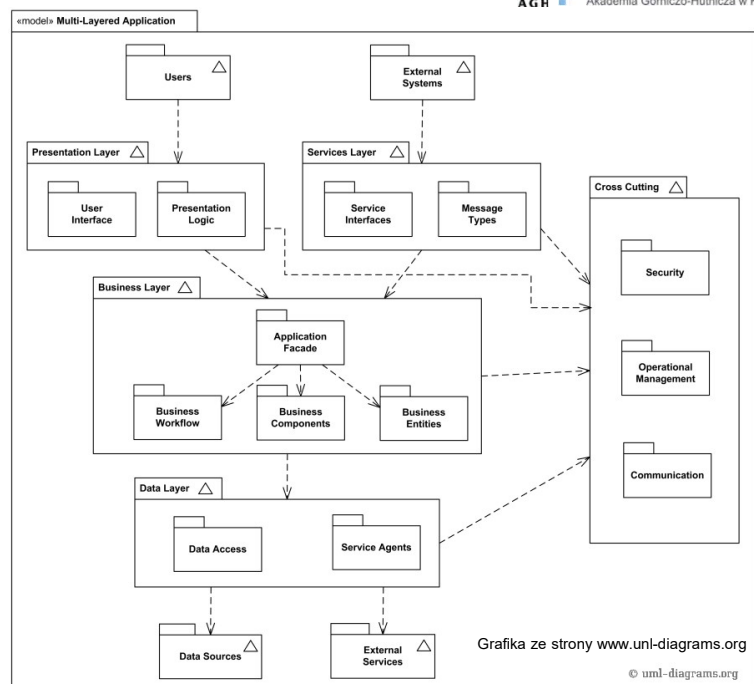
Diagram pakietów

- Pozwala na spojrzenie na projekt z wyższego poziomu niż poszczególne klasy
- Pomaga uporządkować pakiety. Przydatny przy refactoringu.

37

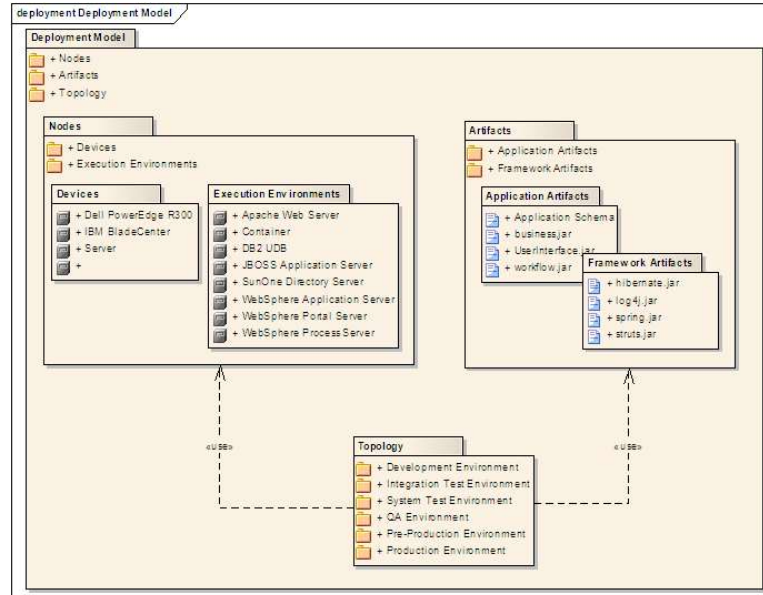
Diagram pakietów Przykład

38

Diagram pakietów

Przykład

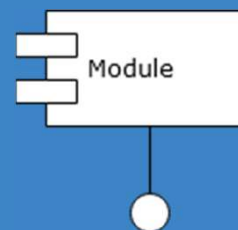

Grafika ze zbiorów Wikimedia Commons

39

Diagram

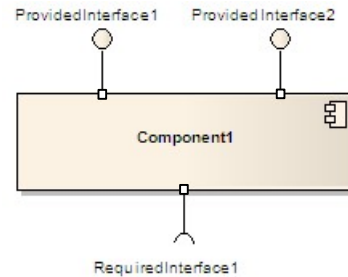
komponentów

40

Diagram komponentów

- Pozwala na spojrzenie na system z dużej perspektywy.
- Poszczególne komponenty są zamkniętymi „czarnymi skrzynkami”.
- Możliwe jest zagnieżdżanie elementów.
- Komponenty otwierają się na komunikację jedynie w portach (małe kwadraty na brzegach).
- Z portów wystawione są interfejsy (kulki) lub definicje oczekiwanych interfejsów (półokręgi).
- Wygodne do wyłapywania zbyt złożonej architektury (*spaghetti*) i wdrażaniu nowych osób w projekt.

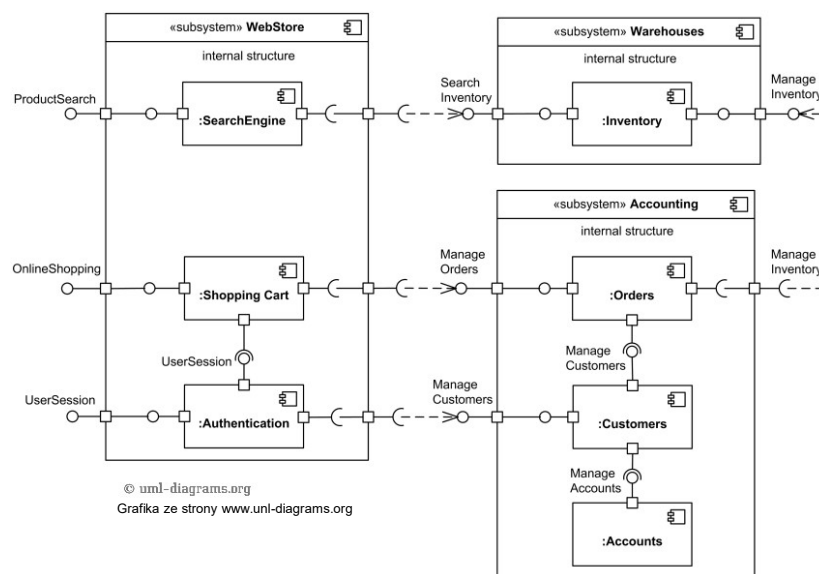

Grafika ze zbiorów Wikimedia Commons

41

Diagram komponentów

Przykład

© uml-diagrams.org
 Grafika ze strony www.uml-diagrams.org

42

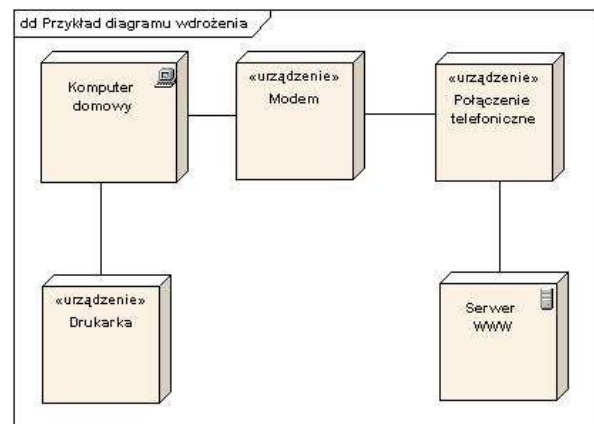
Diagram wdrożenia

43

Diagram komponentów

- Ilustruje sposób instalacji systemu na fizycznych urządzeniach
- Pokazuje niezbędne zależności i schematy komunikacji w kontekście urządzeń i tzw. peryferiów

44

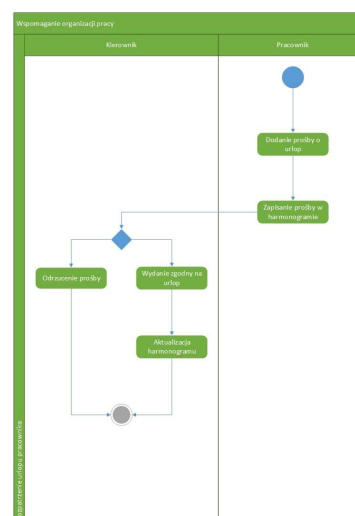
Diagram aktywności

45

Diagram aktywności

- Diagram behawioralny – pozwala na śledzenie dynamicznych aspektów systemu.
- Umożliwia rozbudowaną analizę poszczególnych przypadków użycia systemu.
- Elementy diagramu stanowią nierozbijalne na mniejsze elementy zdarzenia
- Przydatny do rozbijania na kroki złożonych procesów, które ma wykonać system.

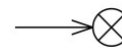
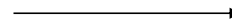
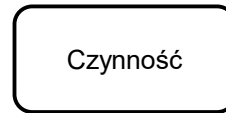

46

Diagram aktywności

Elementy

- Czynność (*action*) – podstawowy element diagramu, oznacza niepodzielny fragment zdarzenia wykonywany w trakcie działania systemu. Może wpływać na stan obiektów i generować inne zdarzenia.
- Przepływ (*flow*) – reprezentuje przejście do kolejnego węzła.
- Węzeł rozpoczynający (*initial node*) – moment startu aktywności.
- Węzeł kończący aktywność (*activity final node*) – moment zakończenia aktywności.
- Węzeł przerywania aktywności (*flow final node*) – aktywność, która do niego doszła zostaje przerywana.

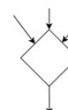
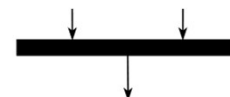
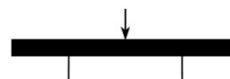

47

Diagram aktywności

Elementy

- Węzeł rozdzielający (*fork node*) – pozwala na rozdzielenie procesu na dwie osobne ścieżki biegnące niezależnie od siebie.
- Węzeł łączący (*join node*) – pozwala połączenie biegnących niezależnie ścieżek. Implikuje czekanie aż wszystkie z nich się wykonają.
- Węzeł decyzyjny (*decision node*) – pozwala na sprawdzenie warunku i wybranie ścieżki w zależności od niego.
- Węzeł scalający (*merge node*) – mogą do niego wchodzić aktywności, które zmierzały różnymi ścieżkami. Wychodzi z niego tylko jedna.

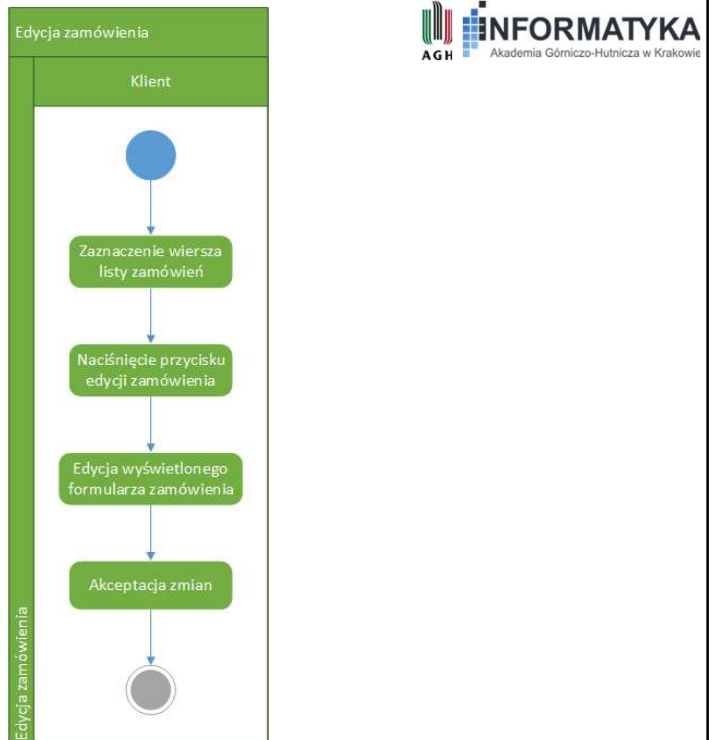

48

Diagram aktywności

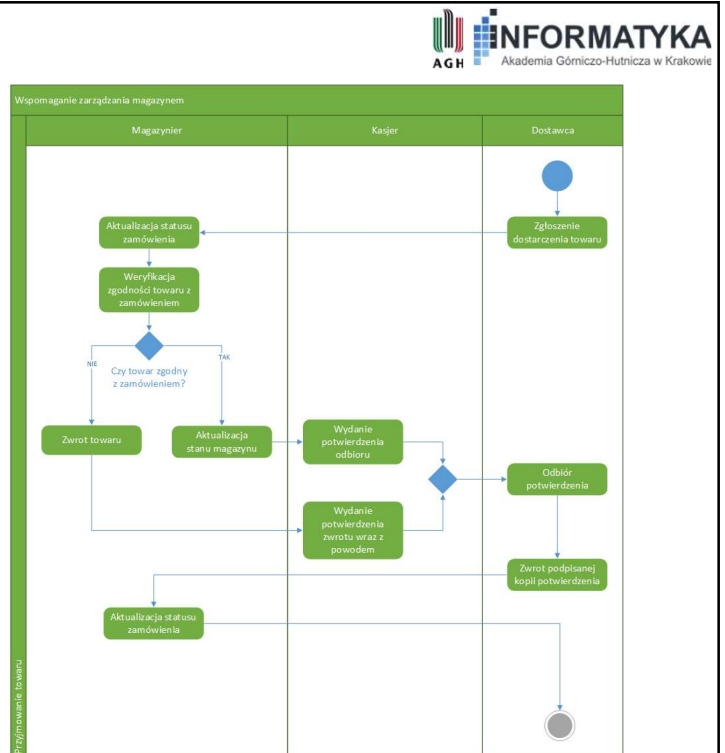
Przykład

49

Diagram aktywności

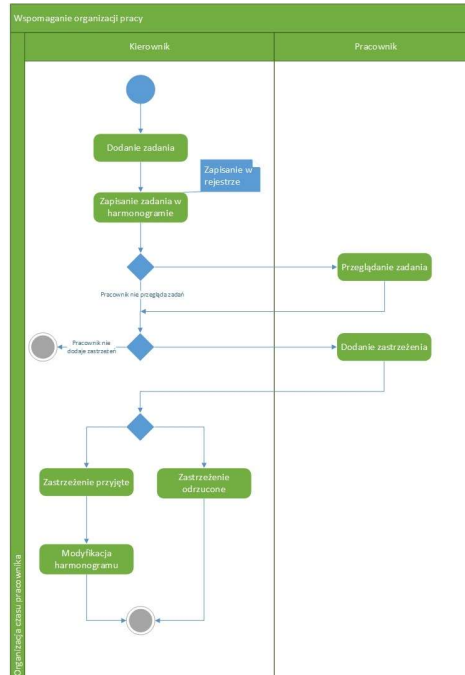
Przykład

50

Diagram aktywności

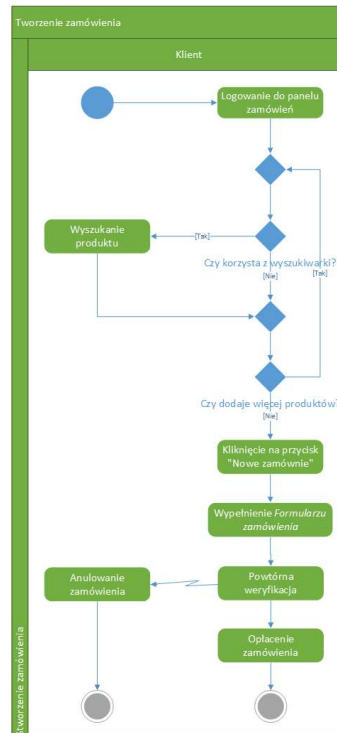
Przykład

51

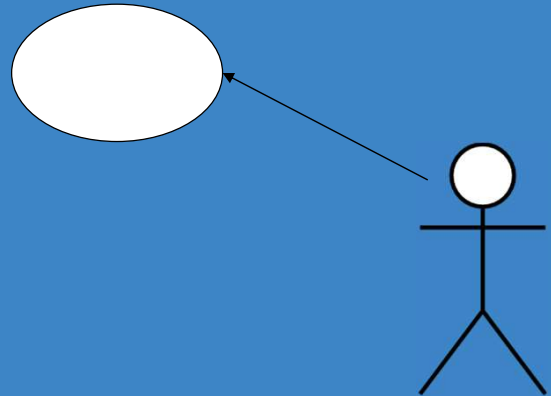
Diagram aktywności

Przykład

52

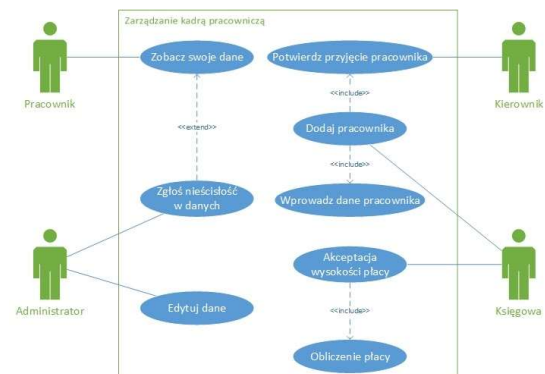
Diagram przypadków użycia

53

Diagram przypadków użycia

- Pozwala na spojrzenie na system z perspektywy jego użytkowników.
- Pokazuje jego interakcje z zewnętrznymi aktorami (niekoniecznie ludźmi).
- Przydatny przy podejściu Behavior Driven Development
- Każdy przypadek użycia (*use case*) może być opisany np. za pomocą diagramu aktywności.

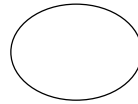

54

Diagram przypadków użycia

Elementy

- Przypadek użycia (*use case*) – zestaw funkcjonalności systemu, które spełniają konkretną potrzebę użytkownika. Każdy z nich musi być połączony z aktorem (lub rozszerzać / zawierać się w innym)
- Aktor – byt zewnętrzny w stosunku do systemu, który wchodzi z nim w interakcję.

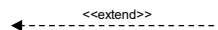
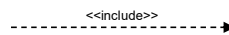

55

Diagram przypadków użycia

Elementy

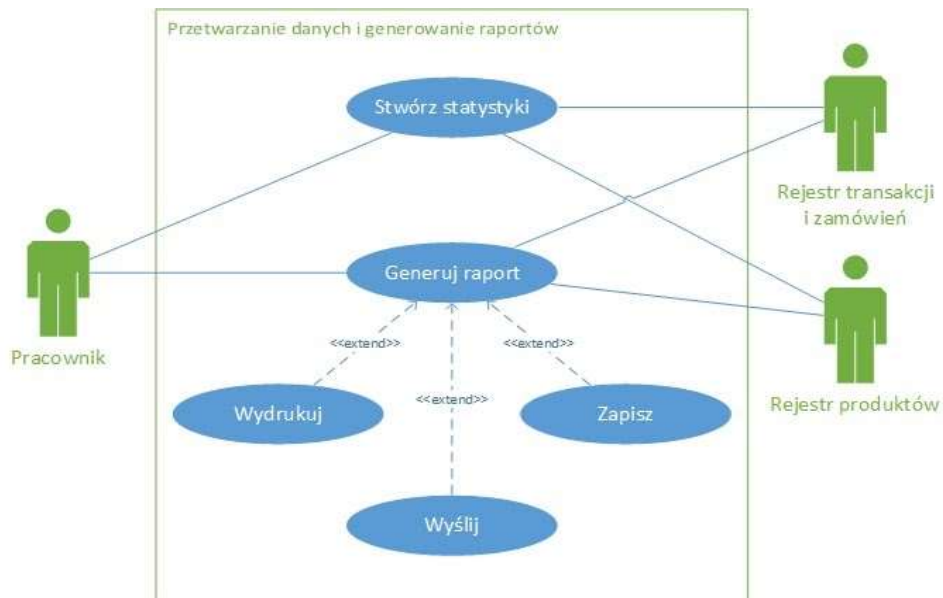
- Zawieranie – sposób na rozbicie przypadku na mniejsze części. Oznaczamy w ten sposób te przypadki, które stanowią część przypadku połączonego z aktorem. Grot strzałki wskazuje na nadrzędny.
- Rozszerzenie – jeśli przy okazji wykonywania jednego przypadku opcjonalnie może być wykonany inny korzystamy z tej relacji. Grot wskazuje na przypadek nadrzędny.

56

Diagram przypadków użycia

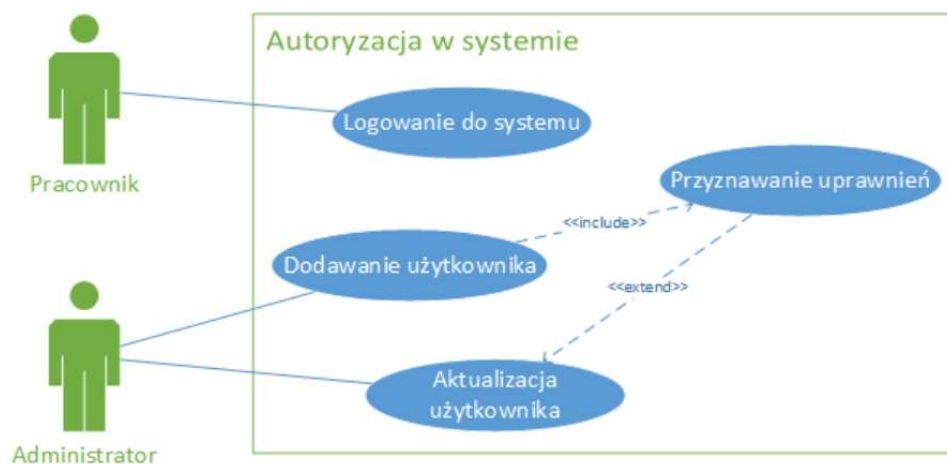
Przykład

57

Diagram przypadków użycia

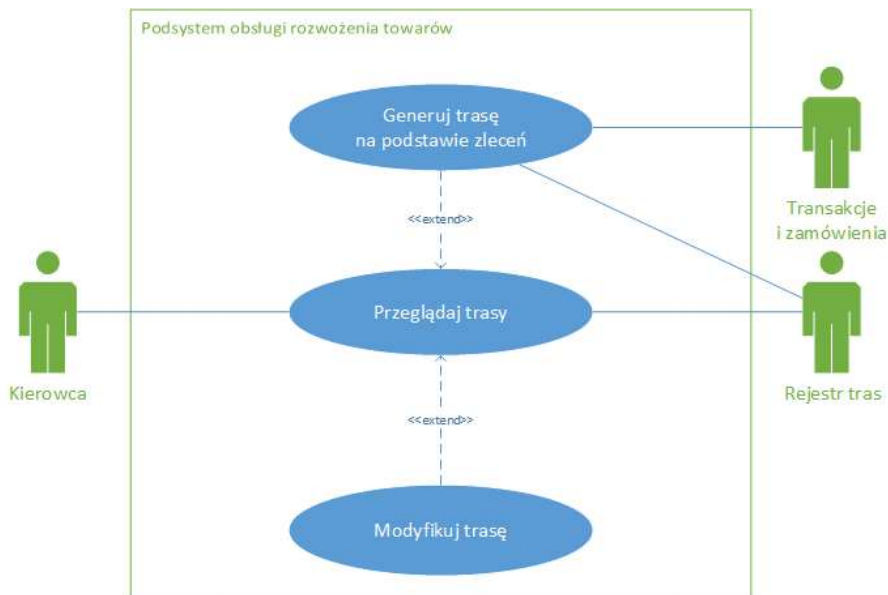
Przykład

58

Diagram przypadków użycia

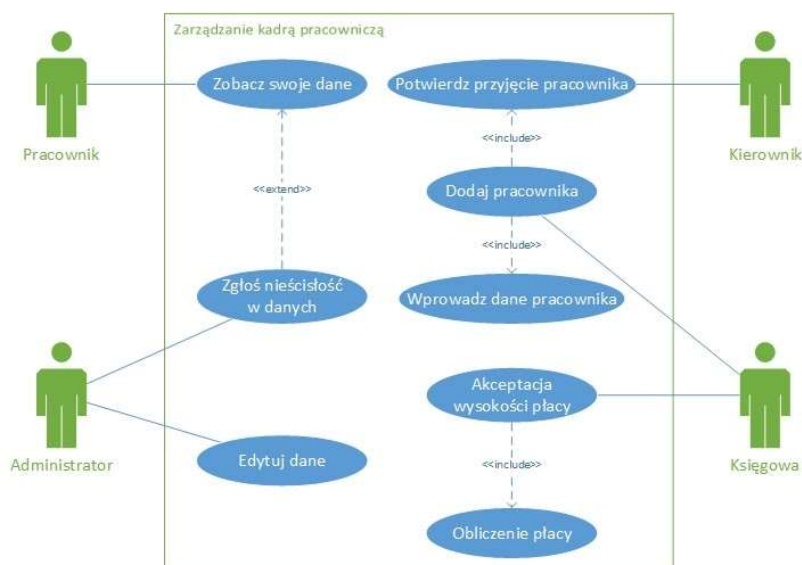
Przykład

59

Diagram przypadków użycia

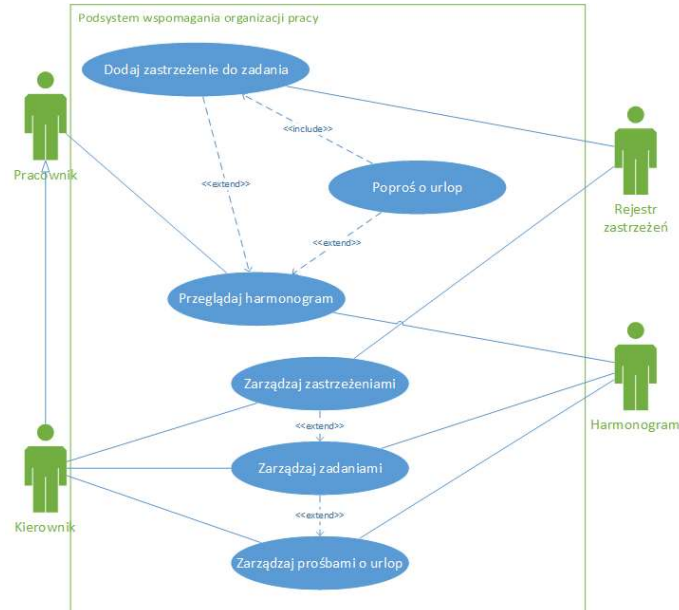
Przykład

60

Diagram przypadków użycia

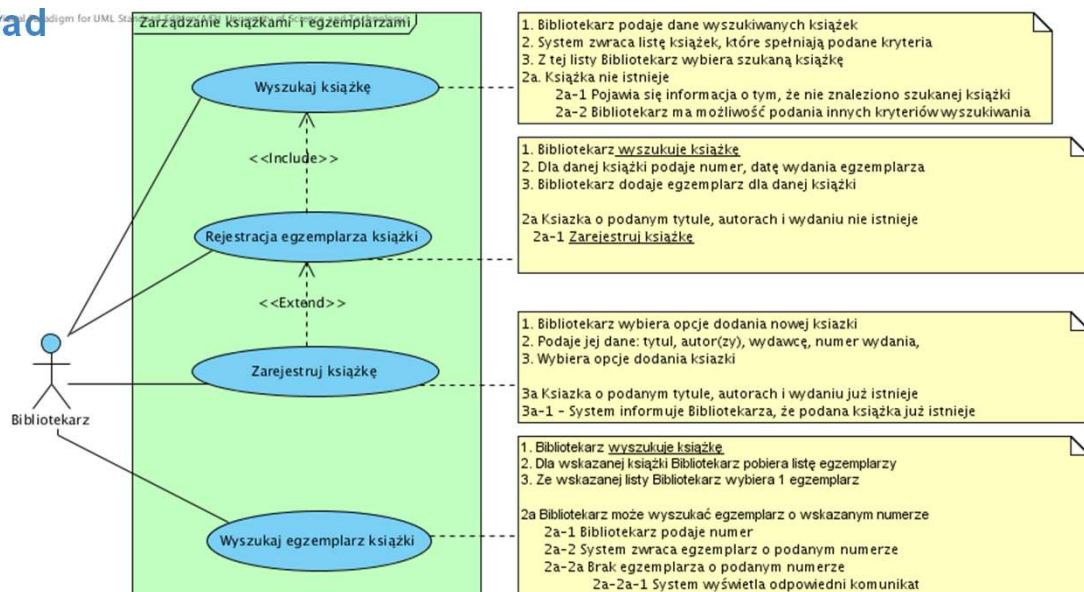
Przykład

61

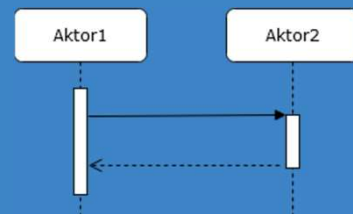
Diagram przypadków użycia

Przykład

62

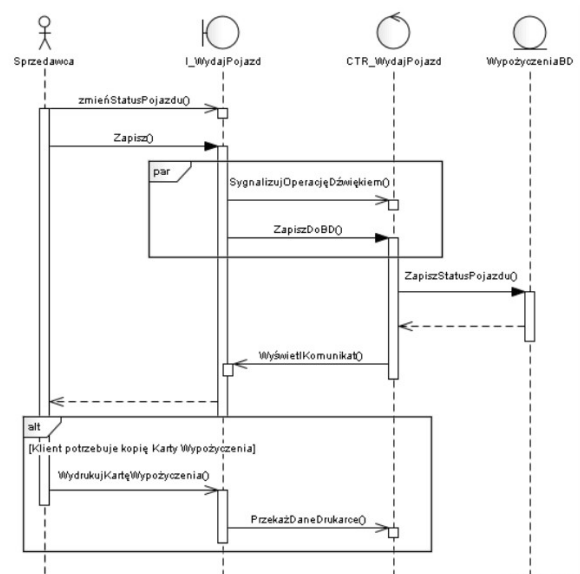
Diagram sekwencji

63

Diagram sekwencji

- Ocena komunikatów krążących między obiektami
- Pozwala śledzić czas życia obiektu/aktora/modułu/encji danych
- W pionowych liniach zapisujemy aktorów.
- Upływ czasu sygnalizuje przemieszczanie się w dół diagramu.
- Komunikaty zapisujemy jako poziome linie.
- W trakcie aktywności aktorów są oni zaznaczeni prostokątem. Przed i po aktywowaniu się linią przerywaną.

Grafika ze strony wolski.pro

© Michał Wolski

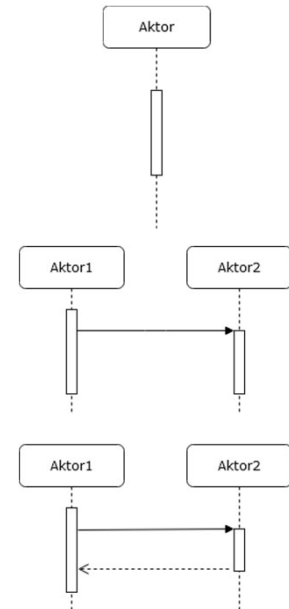
64

Diagram sekwencji

Elementy

- Linia życia (*lifeline*) – linia przerywana, widoczna tak długo jak żyje aktor (zazwyczaj cały diagram)
- Czas aktywacji (*activation*) – podłużny prostokąt, widoczny tak długo jak aktor wysyła wiadomości lub czeka na odpowiedź
- Wiadomość asynchroniczna (*asynchronous call*) – komunikacja jednostronna, nadawca nie czeka na odpowiedź
- Wiadomość synchroniczna – komunikacja dwustronna, nadawca czeka na odpowiedź (linia przerywana)

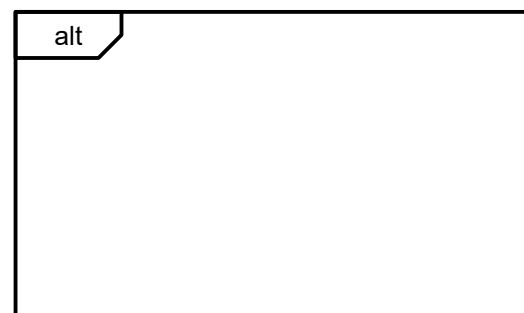

65

Diagram sekwencji

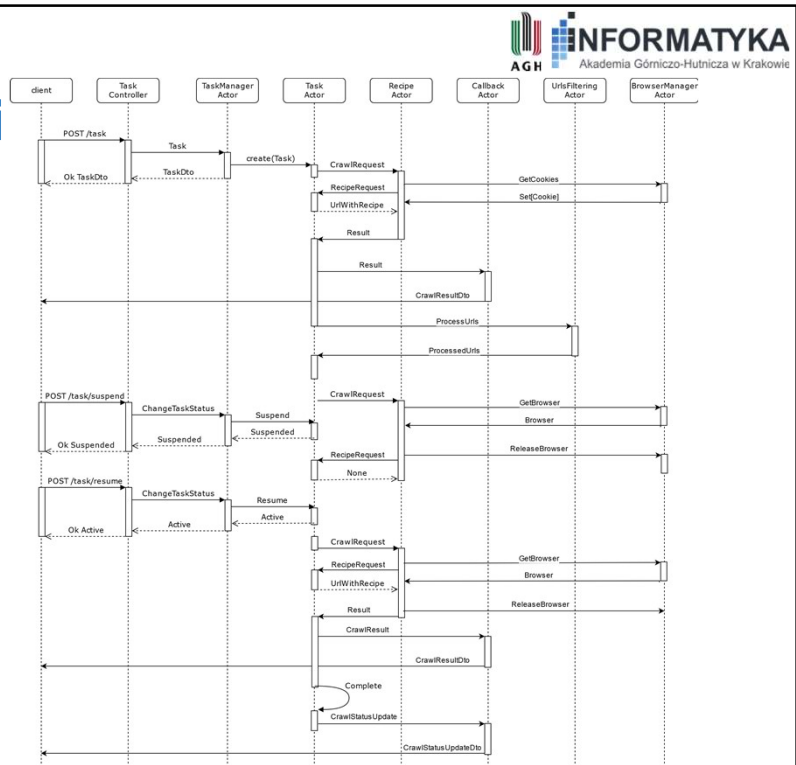
Bloki specjalne

- alt – ścieżki alternatywne
- opt – fragment warunkowy
- par – fragment współbieżny
- loop – fragment wykonywany w pętli

66

Diagram sekwencji

67

Modelowanie obiektowe

68

Modelowanie obiektowe

Opanowywanie złożoności problemu opiera się na powszechnie (choć nie zawsze świadomie) stosowanych zasadach:

- rozróżnianie i opisywanie poszczególnych obiektów – ich cech i możliwości wykorzystania
- klasyfikowanie obiektów i definiowanie pojęć
- określanie relacji między obiektami (powiązania)
- znajdowanie zależności między pojęciami (skojarzenie)
- wyprowadzanie nowych (generalizacja)

69

Wprowadzenie Analiza vs. projekt

OOAD - Object-oriented analysis and design

Object-oriented analysis and design (OOAD) is a popular technical approach for analyzing and designing an application, system, or business by applying object-oriented programming, as well as using visual modeling throughout the development life cycles to faster better stakeholder communication and product quality

70

Wprowadzenie

Jak opracować i utrzymać dobry projekt?

- Projektować, projektować, projektować...
  - praca zespołowa
  - UML
- Stosować dobre i sprawdzone standardy
  - zasady dobrego projektowania
  - wzorce projektowe

71

Wprowadzenie

Jak/kiedy/w jaki sposób używać UML

- “a priori” dokładne jako specyfikacja do implementacji - rzadziej, bardzo kosztowne
- “a posteriori” w celu opisu implementacji na potrzeby dokumentacji - częściej, mniej kosztowne
- w trakcie całego procesu - jako narzędzie do komunikacji i dyskusji (np. przy tablicy), najczęściej, niski koszt, duże zyski :-)

72

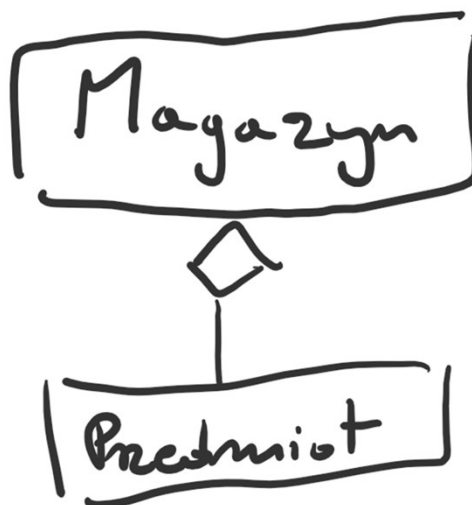
Projekt koncepcyjny

- Narzędzie dyskusji i pracy zespołowej
- Szybkie i tanie
- Ogólny widok na system lub dany problem
- Niekonieczne ze szczegółami

73

Projekt koncepcyjny

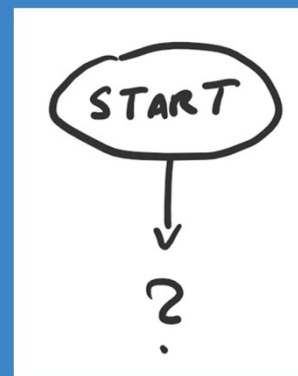
74

Projekt koncepcyjny

75

Projektowanie: jak zacząć?

76

Jak zacząć?

#1: Wstępna identyfikacja bytów

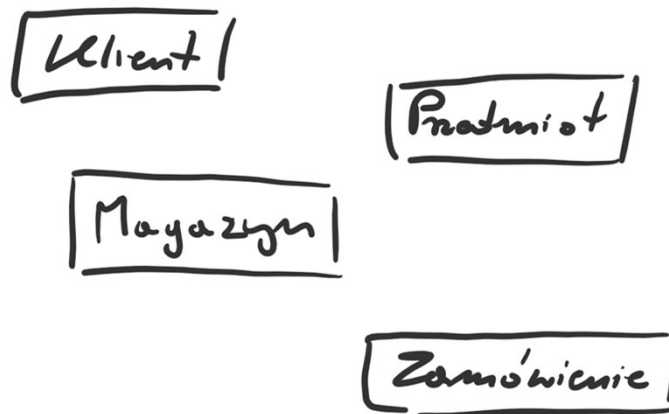
- Często podstawowy krok
- Rozbijamy problem na klasy
- Szczegóły na razie nieistotne
- Identyfikacja bytów obecna w całym procesie projektowania

77

Jak zacząć?

#1: Wstępna identyfikacja bytów

78

Jak zacząć?

#2: Projektowanie z punktu widzenia struktury

- Analizujemy dziedzinę i przypisujemy bytom atrybuty
- Zalety:
  - Naturalne podejście
  - Dobry punkt wyjścia
  - Dobrze do systemów bazodanowych

Jak zacząć?

#2: Projektowanie z punktu widzenia struktury

- Wady:
  - Koncentracja na nieistotnych lub oczywistych szczegółach zamiast istocie problemu
  - Złożona logika wymaga spojrzenia od strony funkcji systemu i scenariuszy

Jak zacząć?

#2: Projektowanie z punktu widzenia zachowań/funkcji

- Spojrzenie od strony funkcjonalnej systemu
- Polega na przypisaniu odpowiedzialności/funkcji poszczególnym klasom i określenie relacji pomiędzy nimi
- Przydatne jest wyspecyfikowanie przykładowych scenariuszy użycia systemu i na ich podstawie weryfikowanie kompletności modelu
- Podejście to realizuje technika kart CRC

81

Istota modelowania obiektowego

- hermetyzacja stanu i zachowań jednostek
- które ze sobą współpracują poprzez wykorzystanie udostępnianych usług
- w realizacji określonych scenariuszy działania

Dwie warstwy modelowania:

1. obiekty i relacje między nimi (model wybranej sytuacji – „migawka” z życia systemu)
2. pojęcia i relacje między nimi (model dziedziny – ogólna struktura systemu)

82

Od pojęć do klas

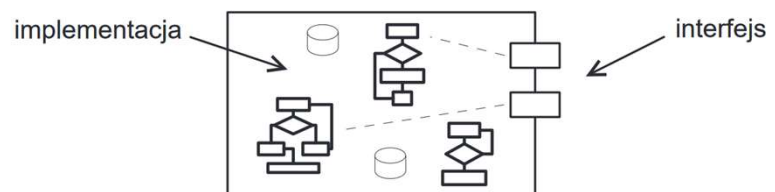
- pojęcia jako klasy
- pojęcia jako atrybuty
- pojęcia jako usługi
- pojęcia jako skojarzenia

83

Hermetyzacja: zamykanie złożoności

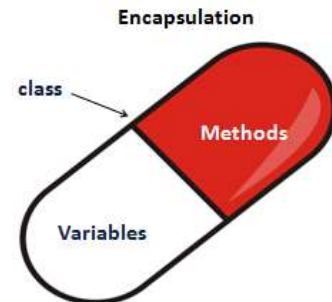
- podział na elementy składowe (modularyzacja) ułatwia modelowanie struktury
- hermetyzacja oznacza zamykanie struktury wewnętrznej składowej (implementacji) za dobrze zdefiniowanymi granicami (interfejsem)
- celem jest zwiększenie odporności na zmiany (zmiany implementacji ograniczają się do składowej, zależności zewnętrzne specyfikowane są explicite przez interfejs)

84

Hermetyzacja: zamykanie złożoności

- Pozwala na projektowanie łatwego do użycia interfejsu programistycznego (API) dla innych programistów – użytkowników naszej klasy
- Ułatwia dalszy rozwój systemu poprzez czytelne API i upraszczanie interfejsów klas

Source: <https://www.quora.com/How-does-a-class-enforce-data-hiding-abstraction-and-encapsulation>

85

Hermetyzacja: przykład

Car
- engine: Engine
+ drive(): void + stop(): void - stopEngine(): void

86

Hermetyzacja: przykład

```
public class Car {  
    private Engine engine;  
    public void drive() {...}  
    public void stop() {...}  
    private void stopEngine() {...}  
}
```


87

Zależności pomiędzy klasami

- stosowanie hermetyzacji wiąże się ze stopniem rozdrobnienia struktury systemu
- miary zależności specyfikacji (implementacji): spójność i sprzężenie
- zasada jednej odpowiedzialności (ang. SRP: Single Responsibility Principle)
- zasada segregacji interfejsów (ang. ISP: Interface Segregation Principle)

88

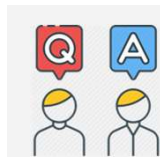

Reguły SOLID

91

Reguły SOLID Co to jest dobry projekt?

Pytanie:

Jakie są symptomy złego projektu?

- Rigidity (pol. sztywność)
- Immobility (pol. trudność w zmianie)
- Fragility (pol. delikatność)
- Viscosity (pol. lepkość)

92

Reguły SOLID

Rigidity

- wpływ zmian jest nieprzewidywalny
- każda zmiana wywołuje kaskadę zmian w zależnych modułach
- miła “krótka robótka” staje się rodzajem niekończącego się maratonu
- koszt staje się nieprzewidywalny

93

Reguły SOLID

Fragility

- oprogramowanie ma tendencję do psucia się w wielu miejscach przy każdej zmianie
- błędy pojawiają się w miejscach niepowiązanych koncepcyjnie
- przy każdej naprawie oprogramowanie psuje się w niespodziewany sposób

94

Reguły SOLID Immobility

- **jest niemal niemożliwe ponowne użycie interesujących fragmentów oprogramowania**
- użyteczne moduły mają za dużo zależności
- koszt przepisania/skopiowania jest mniejszy w porównaniu do ryzyka związanego z wydzielaniem tych części
- koszt staje się nieprzewidywalny

Reguły SOLID Viscosity

- “hack” jest łatwiejszy w implementacji niż rozwiązanie w ramach projektu
- działania chroniące projekt są trudne do opracowania i wdrożenia
- jest dużo łatwiej robić rzeczy niewłaściwe niż te właściwe... :-)

Reguły SOLID

Przyczyny złego projektu

- Jaka jest przyczyna, że projekt staje się sztywny (Rigidity), trudny w zmianie (Immobility), delikatny (Fragility) i lepki (Viscosity)?

nieodpowiednie zależności
pomiędzy modułami

97

Reguły SOLID

Dobry projekt

- Więc, jakie są cechy dobrego projektu?

wysoka spójność

małe zazębianie się/
sprzężenie

98

Reguły SOLID

Dobry projekt

- Jak możemy osiągnąć (stworzyć) dobry projekt?

Bądźmy **SOLIDni** !!!

Reguły SOLID

- **S** RP - Single Responsibility Principle
- **O** CP - Open Closed Principle
- **L** SP - Liskov Substitution Principle
- **I** SP - Interface Segregation Principle
- **D** IP - Dependency Inversion Principle

Reguły SOLID

Single Responsibility Principle

- Dana jednostka oprogramowania powinna posiadać tylko jedną odpowiedzialność/zadanie
- Mówi się też, że “powinna posiadać tylko jeden powód do zmiany”
- Dostrzeganie różnych odpowiedzialności bywa trudne

101

Reguły SOLID

Single Responsibility Principle - przykład #1

Pytanie:

Czy SRP jest tutaj spełnione?

<<interface>>
Modem

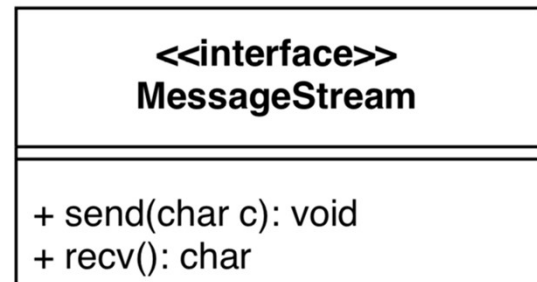
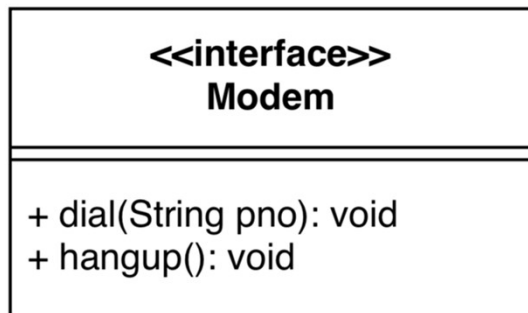
```
+ dial(String pno): void
+ hangup(): void
+ send(char c): void
+ recv(): char
```


102

Reguły SOLID

Single Responsibility Principle - przykład #1

103

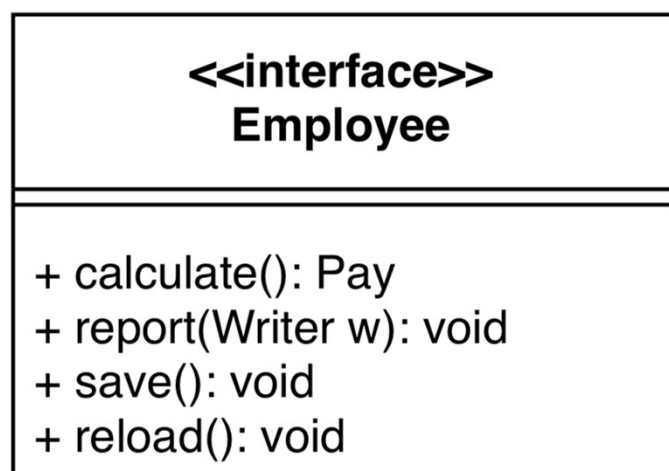
Reguły SOLID

Single Responsibility Principle - przykład #2

Pytanie:

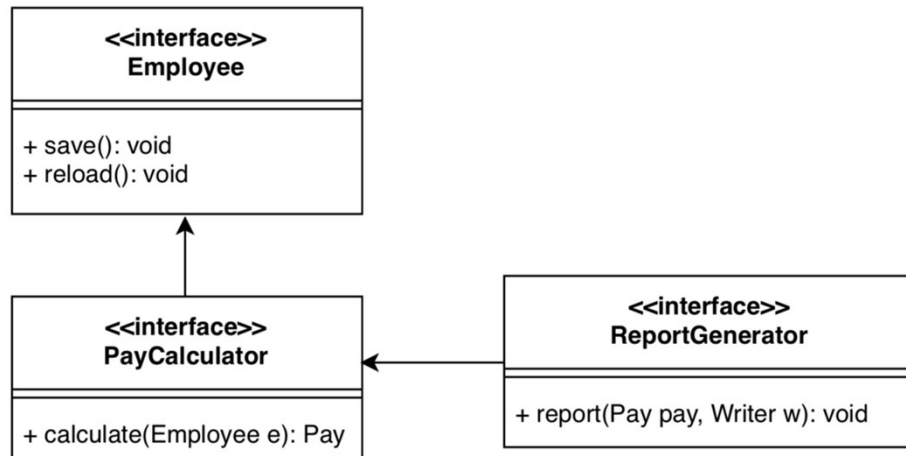
Czy SRP jest tutaj spełnione?

104

Reguły SOLID

Single Responsibility Principle - przykład #2

105

Reguły SOLID

Single Responsibility Principle

- Identyfikuj i grupuj elementy, które wspólnie się zmieniają (zależą od siebie) z tego samego powodu
- Bądź podejrzliwy w stosunku do wszelkich klas typu *Manager, *Controller, *Handler
- Bądź precyzyjny w nazewnictwie klas i ich metod

106

Reguły SOLID

Open Closed Principle

- jednostki oprogramowania (klasy) powinny być otwarte na rozszerzanie a zamknięte na zmianę
- opracowane w 1998 przez Bertrand Meyer
- tak projektuj swoje klasy by bez zmiany ich budowy można było rozszerzać ich zachowanie/możliwości

107

Reguły SOLID

Open Closed Principle - przykład #1

Pytanie:

Czy kod spełnia OCP?

```
public void draw(Shape[] shapes) {
    for( Shape shape : shapes ) {
        switch (shape.getType()) {
            case Shape.SQUARE:
                draw((Square)shape);
                break;
            case Shape.CIRCLE:
                draw((Circle)shape);
                break;
        }
    }
}
```


108

Reguły SOLID

Open Closed Principle - przykład #2

Pytanie:

Czy kod spełnia OCP?

```
public void draw(Shape[] shapes) {
    for( Shape shape : shapes ) {
        shape.draw();
    }
}
```


109

Reguły SOLID

Liskov Substitution Principle

Definition #1

If for each object o1 of type S there is an object o2 of type T such that for all programs P defined in terms of T, the behavior of P is unchanged when o1 is substituted for o2, then S is a subtype of T

110

Reguły SOLID

Liskov Substitution Principle

Definition #2

Given an entity with a behavior and some possible subentities that could implement the original behavior, the caller should not be surprised by anything if one of the sub entities are substituted to the original entity

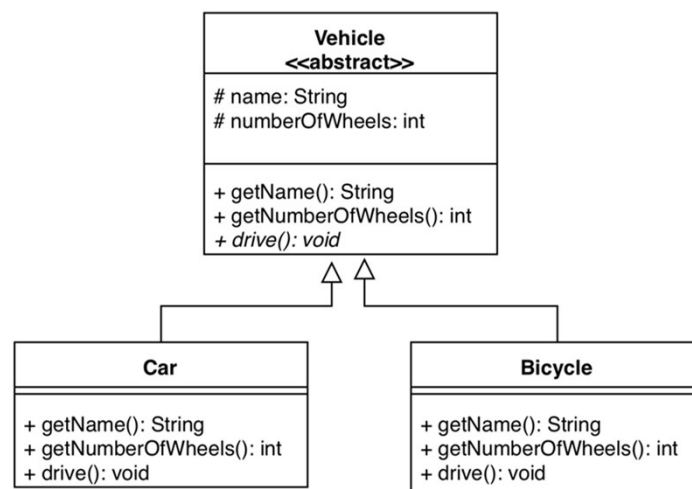

Pytanie:

Jakie znane mechanizmy Javy to przypomina?

111

Liskov Substitution Principle - przykład

112

Liskov Substitution Principle - przykład

```
public void listParkingLot(Vehicle[] vehicles) {  
    for( Vehicle vehicle : vehicles ) {  
        vehicle.getName();  
    }  
}
```


113

Reguły SOLID

Interface Segregation Principle

- Często podczas tworzenia oprogramowania niektóre klasy rozrastają się do sporych rozmiarów ("grube klasy") i trudno nam jest coś z nimi poradzić :(
- Zwykle mają wiele klientów-klas które odwołują się tylko do pewnych grup metod, a innych nie potrzebują, ale niestety od nich zależą
- Niestety zmiana którejś z nich wymaga również zmiany wszystkich zależnych modułów/klas

114

Reguły SOLID

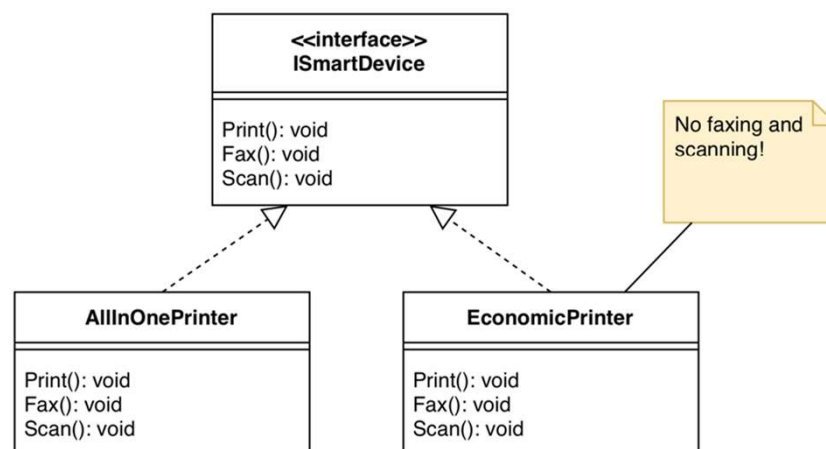
Interface Segregation Principle

- ISP polega więc na tym, by jednostki nie zależały od całych “grubych klas”, a tylko od przejrzystych i spójnych interfejsów, których używają
- Wówczas zmiana metod w “grubej klasie”, których nie używają nie wpływa na nie
- Minimalizujemy ilość zmian i zależności

115

Interface Segregation Principle - przykład #1

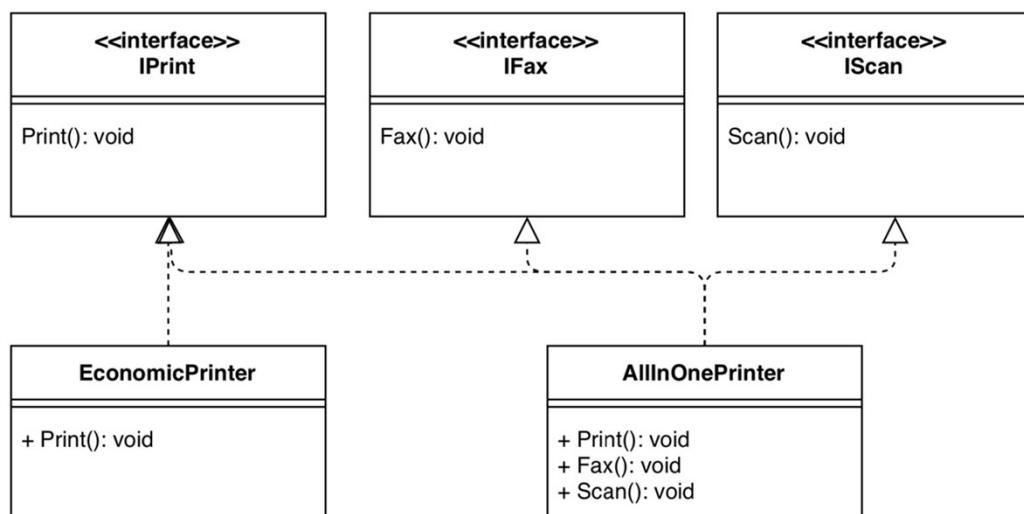
116

Interface Segregation Principle - przykład #1

```
class EconomicPrinter : ISmartDevice
{
    public void Print()
    {
        //Yes I can print.
    }
    public void Fax()
    {
        throw new NotSupportedException();
    }
    public void Scan()
    {
        throw new NotSupportedException();
    }
}
```

117

Interface Segregation Principle - przykład #2

118

Reguły SOLID

Dependency Inversion Principle

- Jednostki wyższego rzędu nie powinny zależeć od jednostek niższego rzędu
- Jednostki powinny zależeć od abstrakcji
- Abstrakcja nie powinna zależeć od szczegółów, a szczegóły nie powinny zależeć od abstrakcji => utrzymanie odpowiedniego poziomu abstrakcji

119

Reguły SOLID

Dependency Inversion Principle - przykład #1

Pytanie:

Czy poniższy kod spełnia DIP?

```
class Logger {
    private NtfsFileSystem _fileSystem = new NtfsFileSystem ();
    public void Log (string text) {
        var fileStream = _fileSystem.OpenFile ("log.txt");
        fileStream.Write (text);
        fileStream.Dispose ();
    }
}
```

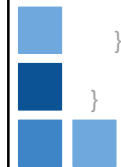

120

Dependency Inversion Principle

```
public interface ILoggable {
    void Log(string textToLog);
}

class NtfsFileSystem : ILoggable {
    public void Log (string textToLog) {
        //file handling, writing and disposing.
    }
}
```


121

Dependency Inversion Principle

```
class Logger {
    private ILoggable _logService;

    public Logger (ILoggable logService) {
        if (logService == null) throw new ArgumentNullException ();
        _logService = logService;
    }

    public void Log (string text) {
        _logService.Log (text);
    }
}
```


122

Dependency Inversion Principle

```
class Program () {
    public static void main(String[] vars) {
        var ntfsLogger = new Logger(new NtfsFileSystem ());
        var noSqlLogger = new Logger(new DbNoSql ());
        ntfsLogger.Log("some text");
        noSqlLogger.Log("other text");
    }
}
```


123

Reguły SOLID

Dependency Inversion Principle

- Staraj się utrzymać zależności tylko od abstrakcyjnych jednostek
- Jednostki wyższego rzędu nie powinny się zmieniać w wyniku zmian w jednostkach niższego rzędu (np. wskutek zmian technologicznych)
- Ta ostatnia reguła SOLID prowadzi bezpośrednio do niskiego sprzężenia

124

Podsumowanie

125

Potencjalne zalety podejścia obiektowego

- Bezpośrednie odwzorowanie dziedziny (problemu) na system (rozwiązanie) → bardziej ambitne dziedziny zastosowań.
- Metody organizacji wzorowane na myśleniu człowieka → lepsze zrozumienie użytkownika i eksperta.
- Traktowanie danych (atrybutów) i procesów (usług) jako naturalnej całości → zwiększenie spójności modelu.
- Jawna reprezentacja wspólnych cech (dziedziczenie) → uproszczenie modelu.
- Ukrywanie cech nietrwałych (hermetyzacja) → łatwość modyfikacji i rozszerzania systemu.
- Modele odpowiadające rzeczywistości, takie same metody organizacji → wielokrotne wykorzystanie wyników.
- Ciągłość reprezentacji w kolejnych etapach budowy systemu → łatwy powrót do wcześniejszych etapów

126